

אילן סרק אף שלא לצורך, ומתוך כל המבואר יוצא ברור, שקציצת אילנות שלא לצורך כלל, לא הותרה אף באילני סרק. זו היא ההלכה, והרי היא תואמת איפוא מה שהמדענים בתחום האקולוגיה טוענים שגם לעצי סרק יש חשיבות וכו'.

והנני בברכה שהי"ת יצליחך בלימוד תוה"ק והיה שמך כשם הגדולים.

סו

דין מציאה במונית

הנני מאשר קבלת מכתבו מיום ר"ח אייר דנא, ועקב טרדות רבות וכו' נבצר ממנו להשיבו. ואעפ"י שיתכן שתשובתי עתה אינה נחוצה כבר למעשה, מכל מקום הנני נכון להשיב על שאלתו.

שאלה:

בשעת נסיעה במונית מצאתי בשבתי במושב שאחרי מושב הנהג סכום כסף. היושבים לידי טענו שהנהג זכה מדין „חצירו של אדם קונה לו“, ואני טוען שהרי זה כדין השולחני שמה שנמצא מאחרי השולחן אינו שייך לשולחני. נא להודיענו מה הדין וכו'.

אשיבנו בקצרה הלכה למעשה:

תשובה:

הנה כב' לא דייק היטב בלשונו, וצריך לומר „לפני“ השולחן, והכונה מקום עמידת בני אדם הבאים שם להחליף מעות (עיין בבבא-מציעא כ"ו:), וכך היא לשון ההלכה: המוצא מעות בחנות וכו' ואם מצאם על התיבה ואצ"ל מתיבה ולחוץ הרי הם של

מוצאם (שו"ע חושן-משפט סי' ר"ס ס"ה). וכך כתב גם בדין שולחני.

וחצירו של חנוני או שולחני אינה קונה לו, משום שלא סמכה דעתו שיוכל לזכות בה, כיון שרבים נכנסים ויוצאים, ואפילו עומד בצד חצירו אינו מועיל אלא אם יכול לשומרו ולעכב אחרים מליטלו, אבל כאן שאין החנוני או השולחני אף יודע שיש שם מעות ורבים מצויים שם אין חצירו קונה לו (כך כתב שם השפתי-כהן בס"ק י"ח, בשם הרא"ש וכו', וכ"כ הנימוקי יוסף בשם הרשב"א והר"ן ועוד). והתוס' כתבו הטעם שאין חצר קונה לחנוני ולשולחני לפי שהמעות הם דבר קטן ואין סופו הוה לימצא (בבא-מציעא כ"ו. תד"ה דשתיך).

וכך פסק מרן להלן (בסי' רס"ח סעיף ג') שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ואם נפלה מציאה בחצירו הרי היא של בעל החצר (וסיים) במה דברים אמורים בחצר המשתמרת וכו' עיי"ש באורך.

מעתה ברור שמקום מציאת הכסף במונית מוכיח בודאות שאינו שייך לנהג, כדין השולחני הנ"ל, וחצירו אינה קונה לו, שהרי רבים נכנסים ויוצאים לה בכל שעה, וגם הוא אינו יודע, ולפי זה פשוט שזכית במציאה (ועיין עוד בדברי הרמ"א בהגה שם).

ויתכן עוד שאין הנהג קונה משום שמונית היא חצר מהלכת דקיי"ל חצר מהלכת לא קנה (עיין בבא-קמא י"ב.), וכך מבואר בכמה מקומות (לדוגמא עיין בשו"ע חושן-משפט סי' ר"ב סעיף י"ג). אלא שיש לטעון שחצר מהלכת שאינה קונה היא דוגמת בהמה המהלכת מחמת עצמה, והיא שנוכרה בגמרא, ולא דבר המהלך מכח אחר, דוגמת ספינה שנתבאר (בשו"ע חו"מ סי' רע"ג סעיף ט"ו) שקונה לבעליה מדין חצר המשתמרת, ואין היא כחצר המהלכת משום שהמים שמוליכים אותה ואינה הולכת מחמת עצמה עיי"ש. א"כ הוא הדין במונית שאין לה דין חצר מהלכת,

שהרי אין היא נוסעת מכח עצמה כבהמה אלא מונעת על-ידי כח אחר. ולמעשה צריך עיון נוסף באם תבוא שאלה לידינו לגבי מכונית פרטית (שנסעו בה טרמפיסטים) ששם ודאי שהיא חצר משתמרת, אלא שצריך בירור אם יש לה דין חצר מהלכת או לאו.

אך לנושא שאלתנו, ברור שאין היא חצר משתמרת ולא קנה הנהג.

אלא שסתמת ולא פירשת אם יש במציאה זאת סימן או לאו, היינו אם כסף ממש מצאת, או צרור כארנק וכדומה. ואם באמת יש בו סימן לא זכית וחייב הנך להכריז, וכפסק מרן (שם סי' ר"ס סעיף ה') לגבי חנוני ושולחני, וה"ה לנדון דידן.

ולבסוף רוצה הנני להזכיר שכל זה מדין תורה, אבל מצד חוקי המדינה חייב כל מוצא מציאה מכל סוג שהוא אף שאין בו סימן, להחזירו לתחנת המשטרה הקרובה ביותר, וכל מי שאבדה לו אבידה אפילו סתם כסף שאין בו סימן, פונה הוא למשטרה, ואם שום אדם לא יפנה ולא יבקש אבדתו, תתננו המשטרה למוצא כעבור זמן מסוים.

ולכן, אף שמדין תורה זכית במציאה, הרי זה מפני שלפי מנהגי הימים ההם, היו הבעלים מתיאשים מאבדה כזאת, וזה טעם ההלכה שמוצא מעות הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשים (כמבואר בבבא-מציעא כ"א.), אבל בזמנינו אין הבעלים מתיאשים ופונים הם למשטרה. וכאשר יבוא אדם עם סכום כסף שאין בו סימן למשטרה, ויאמר שמצאו בשעת נסיעה במונית בקו מסוים ביום פלוני בשעה פלונית, ויבוא בעל האבידה למשטרה ויאמר שאיבד סכום כזה במונית וכו' כנ"ל, הרי שיתברר שהוא בעל המעות. וכיון שאין הבעלים מתיאשים אם כן המוצא לא זכה.

זאת ועוד, שאפילו בדבר שהבעלים מתיאשים ממנו בודאי, ומן הדין אין שום חיוב להחזיר, אם גזר המלך או בית-דין, חייב

להחזיר מכח „דינא דמלכותא דינא“, או מדיון „הפקר בית דין הפקר“, וכמו שמצאנו לגבי המציל מזוטו של יום ומשלוליתו של נהר, שמן הדין הרי אלו שלו אפילו הבעל עומד וצווח, אעפ״כ מכח דינא דמלכותא דינא חייב להחזיר (הרמ״א בחושן-המשפט סי' רנ״ט ס״ז), והוא הדין בנדון דידן.

מובן מאליו שסכום כסף פעוט ביותר, מן הסתם הבעלים מתיאשים מיד, ולא יפנו לתחנת המשטרה לחפשו, וסביר שזכה בו המוצאו מיד, אבל סכום שניתן להניח שבעליו לא יתיאשו ממנו, חובה בזמנינו להביאו לתחנת המשטרה הסמוכה ביותר, ובזה מקיים אדם מצות השבת אבידה כתקנה.